

WHORF HİPOTEZİ:

Kişinin konuştuğu dilin, düşünme ve dünyayı görme biçimini doğrudan etkilediği savı. Bazen **Sapir-Whorf hipotezi** de denen bu teorinin aslında biri *zayıf* diğeri *güçlü* olmak üzere iki versiyonu vardır. İlkinde sadece dünyaya ilişkin algıların dille şekillendiği varsayılır. Whorf buna örnek olarak da Eskimoların 'kar' anlamında kullandığı sözcükleri gösterir. 'Kar' için tek bir kelimenin bulunduğu diğer dillerin tersine kutba yakın yaşayan Eskimolar arasında, 'kar'a karşılık gelen çok sayıda kelime vardır. Whorf, bunun da Eskimoların karı diğer dillerdekinden farklı *görmelerine* yol açtığını, yani Eskimoların, kardaki çok küçük farklılıkları başkalarından daha iyi algıladığını savunuyor. *Güçlü* versiyonda ise soyut kavramsal süreçlerin de dilden etkilendiği varsayılır. Buna örnek olarak da bazı ilkel kabilelerin zamanı nisbi olarak değerlendirmesine karşılık, batılı toplumların zamanı mutlaklaştırması (geçmiş, şimdi, gelecek gibi kategorilere ayırması ve sabit aralıklı bir ölçekte ölçmesi) gösterilir. Burada farklı dil gruplarında renk algılama üzerine yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular, tüm kültürlerin rengi aynı şekilde algıladığını göstermektedir. Bu da dilin, insanların düşünme tarzını *belirlemediğini* düşündürmektedir. Ancak bu, dilin düşünme tarzını etkilemediğini kanıtlamaz. Dilin düşünmeyi tam olarak nasıl etkilediği henüz açıklık kazanmış bir konu değildir. Örneğin dilin düşünceyi dolaylı olarak belirlediği, yani dilin kendisinin de maddi koşullarla şekillenip belirlendiği pekâlâ düşünülebilir ve Eskimo örneği bunu destekleyen bir veri olarak kullanılabilir: Farklı kar biçimleri, dilde buna ilişkin yeni kelimelerin oluşmasını sağlar, dil de dönüp düşüncenin şekillenmesinde rol oynar.

<http://www.termbank.net/psychology/7608.html>

Sapir- Whorf Hipotezi

1956 yılında dilbilimi dünyasına duyurulan Sapir-Whorf hipotezi'nin özü şudur: sözcükler dünyayı nasıl algıladığımızı belirler. her dilin kendi içinde farklı bir mantığı ve algılama biçimi vardır. Dolayısı ile dünyaya kelimelerle bakıyoruz desek yanılmış olmayız.

"bir dilbilimci olan Edward Sapir ve aslen bir yangın sigorta memuru amatör dilbilimci Benjamin lee Whorf dil formunun düşünce süreçlerinin yapısında belirleyici olduğunu, belleğimizi ve dünyayı algılama biçimimizi önemli ölçüde etkilediği tezini, Sapir- Whorf hipotezini (1956) öne sürer. Miller and Mc Nneill(1969) bu hipotezi üç farklı derecede sunar. birincisi dil düşünceyi kesin olarak belirler. İkincisi, dilin yaptığı bu denli keskin biçimde düşünceyi belirlemekten çok, algıları etkilemesidir. Üçüncüsü ise dilin ancak dil kodlu işlerde belirleyici olduğudur. Bu üçüncüsü oldukça tartışmalıdır çünkü dilin yeniden tanımlanması gereğini ortaya koyar.

Dilin düşünceyi belirlemesi bağlamında öne sürülen ilk kanıtlar antropolojik kanıtlardır. Whorf, amerikan yerli dillerini (hopi, nootka, apache ve aztec) inceler. Örneğin Hopi dilinde zamanı belirten bir kelime ya da bir gramatik yapı mevcut değildir. Whorf, bundan destek alarak Hopi dilini konuşan bir insanın zaman algısının, zamanı gramatik yapıda ifade eden bir dili konuşan insanın zamanı algısından farklı olduğunu düşünür. Sosyo-dilbilim alanında yapılan daha sonraki çalışmalarda, Whorf'un verileri güvenilirlik ve geçerlilik konusunda sorgulanır ve Lenneberg ve Roberts (1956), Whorf'un yaklaşımına dairesel bir nitelik taşıması nedeniyle eleştiri getirir. yani dil farklı olduğu için düşünce farklıdır ve bu düşüncedeki farklılık, dönüşümlü olarak dildeki farklılığı doğurur. Bu nedenle Lenneberg ve Roberts bir sebep sonuç ilişkisi için, düşünce örgüsünün bağımsız bir şekilde ölçülebilmesi gerekliliğini ortaya koyar.

Whorf - Sapir teorisini destekleyen bir diğer konu da dillerdeki kelime sayısı ve çeşitliliği/sizliği olmuştur. bazı kültürlerin bir kavramı ifadede kullandıkları tek bir kelime iken, bazı kültürlerde bu 8, 10 kelimeye kadar çıkabilmiştir. Örneğin Filipin dilinde 'pilav'a karşılık gelen 13 kelime vardır; Eskimo dilinde 'kar'a karşılık gelen 4 kelime vardır, vs. ilk bakışta doğrulanabilir gibi görünse de sonraları bu gözlemlerin güvenilirliği sosyo-dilbilimciler tarafından çok tartışılmış, geçerliliği desteklenememiştir. Yine bir grup araştırmacı (Carroll ve Cassangrande, 1958) İngilizce ve Navaho dillerindeki gramer farklılığından yola çıkarak Navaho dilinde tutma eylemini ifade eden fiillerin, tutulan objenin şekline ve sertliğine göre takı alarak değiştiğini (örneğin tutulan obje bir ip mi, bir taş mı) ve bu sebeple Navaho dilini konuşan yerlilerin, İngilizce konuşanlarla karşılaştırıldığında objenin niteliklerine daha fazla dikkat ettiklerini öne sürer."